

Mislav Ježić

VUK-PAVLOVIĆ KAO UČITELJ ČEDOMILA VELJAČIĆA

Sažetak

Čedomil Veljačić svoju knjigu Ethos spoznaje u evropskoj i indijskoj filozofiji (BIGZ, Beograd 1982.) posvećuje »uspomeni moga učitelja Pavla Vuk-Pavlovića«.

Pri svojem shvaćanju sadašnjosti i aktualnosti sveukupne filozofije, svih »raznovrsnih likova tvorevina filozofskoga mišljenja« (prema Jaspersu), služio se Veljačić pojmovljem svojega učitelja Pavla Vuk-Pavlovića koji je već u svojem djelu Spoznaja i spoznajna teorija (Zagreb 1926.) formulirao shvaćanje o mnoštvu svjetova koji čovjekovim doživljavanjem niču u krilu jedne jedinstvene zazbiljnosti: »...ali je i jedna zazbiljnost...dosta obuhvatna, da, slikovito govoreći, krije u svome krilu nebrojene zazbiljne svjetove.« Kasnije je to shvaćanje obuhvatnije razvio u djelu »Filozofije i svjetovi« (Skopje 1962.). Veljačić se na početku djela Ethos spoznaje i pozivlje na svojega učitelja: »S druge strane, duhu indijske filozofije u srži odgovara shema fenomenološkoga raslojavanja, koju je također i pozivom na azijske filozofije razradio moj učitelj Pavao Vuk-Pavlović na početku Spoznaje i spoznajne teorije, gdje se dijalektički rascjep javlja tek u sloju međustava znanja, a ne u prastavnom uvidu.«. U tome je duhu Veljačić i tražio konkretne primjere raznovrsno izvedenih filozofskih svjetova u indijskim i azijskim filozofijama.

I svoju usredotočenost na praktičku filozofiju, etiku, Veljačić je izrazio u nazivcima svojega učitelja. Pojam »ethos« u svojim djelima rabi, čini se, upravo u smislu kako ga ocrta Vuk-Pavlović: »Etos je skup principa (normi) prema kojima valja živjeti, da bi se mogla izživjeti punoća specifičnoga ljudskog bića« (usp. Marija Brida, Traženja, Biblioteka Filozofska istraživanja 14, 1989., str. 333). Taj se singularni »etos« onda razlikuje od »morala« koji je usmjeren

prema univerzalnoj »bistvenosti čovječstva«. U Ethosu spoznaje Veljačić kaže: »Postoji filozofija koja se ne da ni misliti ako se sa njom u skladu ne živi.«

Na takvim su postavkama utemeljili svoja filozofska traženja Pavao Vuk-Pavlović i njegov istaknuti učenik Čedomil Veljačić, i dali hrvatskoj filozofiji 20. stoljeća dva filozofska opusa koja po originalnosti, širini pogleda i dubini misli dosežu najviše domete u našoj novijoj filozofiji.

VUK-PAVLOVIĆ AS A TEACHER OF ČEDOMIL VELJAČIĆ

Abstract

Čedomil Veljačić dedicated his book *The Ethos of Knowledge in European and Indian Philosophy* (BIGZ, Belgrade 1982) to the »memory of my teacher Pavao Vuk-Pavlović«.

In his understanding of the present and the currency of the totality of philosophy, of all the »various forms of the structures of philosophical thought« (according to Jaspers), Veljačić used the terminology of his teacher Pavao Vuk-Pavlović, who formulated the understanding of a multitude of worlds already in his work *Knowledge and Epistemology* (Zagreb 1926), a multitude of worlds which spring in the lap of a unique reality through man's experience: »... but there is only one reality... rather comprehensive, which, picturesquely speaking, hides innumerable real worlds in its lap.« He later developed more comprehensively this understanding in his »*Philosophies and Worlds*« (Skopje 1962). At the very beginning of his work *The Ethos of Knowledge* Veljačić refers to his teacher: »On the other hand, the scheme of phenomenological layering essentially corresponds to the spirit of Indian philosophy, a scheme which, referring to Asian philosophies, my teacher Pavao Vuk-Pavlović also elaborated at the beginning of *Knowledge and Epistemology*, where the dialectical cleft appears only in the layer of the inter-position of knowledge, and

not in prepositional insight.« It is in this spirit that Veljačić sought the concrete examples of the diversely inferred philosophical worlds in Indian and Asian philosophies.

Veljačić also expressed his focus on practical philosophy, ethics, using the concepts of his teacher. It seems that he uses the concept »ethos« in his works exactly in the sense in which Vuk-Pavlović outlined the same: »Ethos is a group of principles (norms), according to which one ought to live, in order that the fullness of a specific human being be achieved« (comp. Marija Brida, Traženja/Pursuits, Biblioteka Filozofska istraživanja 14, 1989, p. 333). This singular »ethos« consequently differs from »morals«, which are directed towards the universal »existence of humanity«. In The Ethos of Knowledge Veljačić states that: »There exists a philosophy which can not be thought of unless one lives in harmony with it.«

It is upon such presuppositions that Pavao Vuk-Pavlović and his esteemed student Čedomil Veljačić founded their philosophical pursuits, and provided Croatian philosophy of the 20th century with two philosophical opuses, which through their originality, wideness of perspective and depth of thought reach the highest horizons in our recent philosophy.

(Translated by Ana Janković)